

Elementtien rajoilla

”Jos perusta on kuitenkin jotakin sanomatonta ja re-
dusoimatonta, jos se ennakoi aina jo puhuvan ihmi-
sen heittäen hänet historian ja aikakauden kohtaloon,
niin silloin ajattelu, joka muistaa ja huolehtii tästä
edellytyksestä, näyttää eettisesti vastaavan ajattelua,
joka kohtaloonsa huomaaan heittäytyen kokee sen
väkivallan ja pohjattomuuden pohjiaan (ja todellisuus-
dessa pohjaa ei ole) myöten.” (Agamben)

Basic – perusteet, perusasiat, perustotuudet, perus-
periaatteet

Elements – 1 elementti, (perus)aines, aineosa; alku-
tekijä; perusedellytys

2. (kem) alkuaine

3. (pl) the elements luonnonvoimat

(WSOY sanakirja)

Liikkuvat alueet

Rauman Taidemuseossa on esillä Gintautas Martynaitiksen 31 piirrosta, aiheesta Muistoja jäisestä lapsuudesta. Kuvat ovat 60-vuotiaan miehen näkyjä lapsuusmuistoihinsa, alkaen siitä, kun Neuvostoliiton salainen poliisi haki hänet 6-vuotiaana perheineen kotoaan Liettuasta ja kuljetti heidät Trofimovskiin, eristetyille ikuisen jään saarelle, jossa elämää yritettiin jatkaa.

At the boundaries of the elements

“But if the foundation is unsayable and irreducible, if it always already anticipates speaking beings, throwing them into history and epochal destiny, then a thought that records and shelters this pre-supposition seems ethically equivalent to the one that fully experiences the violence and bottomlessness of its own destiny.” (Agamben)

Basic – of, pertaining to, or forming a base; fundamental

Elements – a component or constituent of a whole, one of the substances, usually earth, water, air, fire, formerly regarded as constituting the material universe

2. substances, of which 103 are now recognized, that cannot be separated into simpler substances by chemical means.

3. atmospheric agencies or forces

(Websters' Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English language)

Transient areas

On show of the Rauma Art Museum are 31 drawings by Gintautas Martynaitis with Reminiscences from an Icy Childhood as their theme. These works are the visions of a 60-year-old man's visions of his child-

Vaikuttaakin siltä, että yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen elämän perusedellytystä on tänään etsittävä perinteisen demokratian, universaalien lain ja oikeuden uudelleen sovittamisesta, uudelleen ajattelemisesta. Esimerkiksi tämän päivän valtioiden, poliittisten, rodullisten ja kansallisten alueiden välisillä rajoilla tapahtuvista arvaamattomista avautumisista ja sulkeutumisista, sekä niiden seurauksina tapahtuvista elämän täydellisistä tuhoamiseksi johtuen. Tämän uudelleen ajatteleminen on nykypäivän suomalaisen, baltialaisen, eurooppalaisen ja maailmanasukkaan tehtävä.

Elämän perusedellytysten jako kansalaisten, asukkaiden ja pakolaisten välillä kulminoituu rajoilla, joissa tätä jakoa toteutetaan. Tästä syystä rajoista, näkyvistä, ilmoitetuista, mutta myös näkymättömistä ja salassa merkityistä on tullut meidän kulttuuriamme ja sen tulevaa haastava paikka. Meidän olisi kenties opittava ajattelemaan alueita ja rajoja, ei erottamalla alueen ulko- ja sisäpuolta, vaan lähestymään niitä sekä-että -käsitteen kautta, josta italialainen filosofi Giorgio Agamben puhuu eräänlaisena ekstraterritoriaalisuutena. Tällöin rajoja joko olisi tai ei, vaan "tämä tila ei kävisi yksin minkään homogeenisen kansallisen alueen eikä niiden topografisen summan kanssa, vaan se vaikuttaisi niillä läpäisten ja artikuloiden niitä topologisesti kuten Leidenin pullossa tai Möbiuksen nauhassa ulkoinen ja sisäinen kumoavat toisensa."

Tämä tarkoittaa, että sen sijaan, että tehtäisiin valinta kahden vaihtoehdon välillä, joko Baltia tai ei, etsitäänkin uudenlaisia yhdistymisiä ihmisten, elementtien ja edellytysten välille ja Itämeren alue ei enää olisi (ole) homogeeninen Itämeren alue, vaan se sisältäisi (sisältää) useita toisensa läpäiseviä ja toisistaan erottuvia kulttuurisia, taloudellisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia voimia. Samalla kuitenkin

nationality, race or colour will find the same, familiar, yet undesired, stench of grease. Fifty years from now it may be necessary to seek local differences in the quality of the air, warmth, tanginess and humidity – if air still exists.

It appears that the prime conditions of communal and social life must now be sought in a new reconciliation of traditional democracy, universal law and justice. Owing, for example, to the unexpected opening and closing of state, political, racial and national boundaries and the resulting complete destruction of life, this re-thinking is the task of today's Finns, Balts, Europeans and citizens of the world

The distribution of the basic prerequisites of life among citizens, residents and refugees culminates at the borders and boundaries where this division takes place. Therefore borders, both visible and posted, but also invisible and inscribed in secret, have become places challenging our culture and its future. We should perhaps learn to think of areas and borders, not by separating the external and the internal but by approaching them via the both/and concept of which the Italian philosopher Giorgio Agamben speaks of as a kind of extraterritoriality. Accordingly, borders would not be existent or non-existent, but rather "this space would not be contiguous with any national areas or their topographic sum, but would have an influence in them permeating and articulating them topologically like the external and internal negating each other in a Leyden jar or a Moebius band."

This means that instead of choosing between two alternatives, the Baltics or not the Baltics, new combinations between people, elements and conditions will be sought and the Baltic Sea area would (will) no longer be a homogenous Baltic region but

meren alueen taiteelle? Kysymykset tälle alueelle tunnusomaisista elementeistä ei ole kulttuurisesti tai poliittisesti samalla lailla akuutti, kuin se oli vielä muutamia vuosia aikaisemmin. Poliittinen ajankohtauisuus hakee maailmallemme uusia muotoja ja ihmiselle uusia vastuualueita ja velvoitteita Itämeren alueen ulkopuolelta, mikä ei tietenkään tarkoita, että se tai mikään muukaan alue olisi vapautettu vastuusta. Kuitenkin ajatus Itämeren alueen taiteen biennaalista kantaa mukanaan ajatusta valtion, kansan ja kulttuurin toisiinsa sitovasta maahan liittyvästä territoriosta pohjana.

Tämän päivän näkökulmasta emme voi tarkastella maailman, kulttuurin tai taiteen tilan peruselementtejä yksinomaan tietyn alueen sisällä, tietystä yhdestä lähtökohdasta, kuten maa-alueesta, käsin, toisin kuin Martynaitis, jonka kuvat pohjautuivat hänen henkilökohtaisiin muistoihin. Nämä kuvat saavat kuitenkin merkityksen myös paljon yleisemmällä tasolla ja ne toimivat muistutuksena siitä, että historian tapahtumat eivät leikkaudu, katkea tai sulkeudu maailmasta pois ajan virran mukana, vaan vaikuttavat näkymättömänä, muistissa ja kätkeytyneinä. Mistä ne puhkeavat näkyviin tietynä historiallisena hetkenä, usein odottamatta. Liettua on saanut itsenäisyytensä, mutta elämisen perustaa ei ole löytynyt ja maailmalla soditaan, tapetaan, kidutetaan ja tehdään kuvia.

Basic-sanaan sisältyy implisiittisesti oletus yhteisestä ja jaetusta periaatteesta, kenties arvoista tai kokemuksista, jotka loisivat perustan ihmisenä olemiselle. Käsite viittaa myös siihen, että olisi olemassa, jossain, jonkinlainen perusta, ikään kuin universaali, muuttumaton ja yhtenäinen pohja. Globalisaation ja sen seurauksena syntyneen uusnomadismien mukana, kansojen, kielten ja kulttuurien sekoitumisesta on tullut yhä enemmän normi. Nomadis-

Within our history, the concept of the Basic Elements has come to mean the elements of earth, air, fire and water as defined by Empedocles. But they can also mean the basic preconditions or opportunities of life. Biennale Balticum assembles art of the Baltic Sea region. Basic Elements thus asks what is a basic element or prime condition for art in this area. The question of elements characteristic of this area is no longer as culturally or politically acute as it still was a few years ago. Current political interest seeks new forms for our world and new areas of responsibility and obligations for people outside the Baltic Sea area, which of course does not mean that it, or any other region, is exonerated from responsibility. However, the idea of a biennial of art of the Baltic Sea region bears with it the idea of a basis provided by a territory linking state, people and culture to each other.

From today's perspective, we cannot view the core elements of the state of the world, culture or art solely within a certain area, from a certain starting-point, such as a geographic territory, unlike Martynaitis whose images are based on his personal memories and recollections. These images, however, also gain meaning at a far more general level, and they serve as a reminder that the events of history are not cut off, severed or shut out of the world through the passing of time. Instead, they exert unseen influence, hidden and in human memory, from where they step into view at certain junctions in history, often unexpectedly. Lithuania regained independence, but the foundation for life was not found, and people in the world still wage war, kill, torture, and make images

The word "basic" implicitly contains the assumption of a shared common principle, perhaps values or experiences as a basis for the human con-

min kiihtyminen on saanut sen näyttämään tulevaisuuden ihmisen maallista elämää määrittelevältä perustalta.

Ihmisten liikkuvuuteen ja kulttuurien murenemiseen on ollut vaikuttamassa globalisaatio. Niin siihen kuin muihinkin yhteen yksikköön ja kollektiiviseen järjestelmään pyrkiviin suuntauksiin sisältyy sovittamattomilta tuntuvia ristiriitoja. Esimerkiksi kollektivismista voidaan sanoa, että se on ollut sosiaalisen alistamisen tärkein lähde, mutta toisaalta myös sosiaalisen vapauden mahdollistaja. Yhtäältä se on johtanut totalitarismiin, jolla on sorrettu naisia, vähemmistöjä ja toisinajattelevia. Edelleen se on elättänyt monarkioita, kapitalismia ja kommunismia, jotka vastaavasti ovat sortaneet asukkaitaan. Toisaalta kollektivismiin ansiota on ajatus tasa-arvosta, jonka konkreettisia tuloksia ovat terveydenhoito, koulutus, sosiaaliturva, yleiset lait, yleismaailmalliset ihmisoikeudet ja ympäristönsuojelu.

Nykyään universalismi ja kollektivismi tuntuvat ristiriitaisimmilta käsitteiltä kuin ehkä koskaan aikaisemmin. Niiden januskasvot ovat tulleet helpommin tunnistettaviksi: samalla kun ne antavat tilaa demokratialle, jaetuille oikeuksille, tasa-arvolle ja erojen kunnioittamiselle laajassa mielessä, niiden naamioituun ulkomuotoon näyttää kätkeytyvän paikalliset erot sulattava pyrkimys yhtenäisyyteen. Voiko tämä samankaltaistuminen tarkoittaa muuta kuin ylikansallisen elämäntavan levittäytymistä, missä tulevaisuuden horisonttina näyttää olevan planeetta maan ylle kehittynyt ei-kenenkään maa? Täältä loputtomasta transittilasta McDonaldseineen jokainen, luokkaan, sukupuoleen, kansallisuuteen, rotuun, väriin katsomatta, voi löytää saman, tutun, mutta epätoivotun rasvan hajun. Paikallisia eroja tulee ehkä viidenkymmenen vuoden kuluttua tunnistella ilman laadusta, lämmöstä, kirpeydestä ja kosteudesta, jos ilmaa silloin yhä on.

The concept also points to the existence, somewhere, of some kind of foundation, a universal, unchanging and uniform basis as it were. Following globalization and the neo-nomadism that has resulted from it, the mixing of peoples, languages and cultures has increasingly become the norm. The growing pace of nomadism has made it appear to be the foundation that defines the earthly existence of the man of the future man.

Globalization has influenced the mobility of people and the disintegration of culture. Like other tendencies to create a single unit and a collective system, it, too, entails contradictions that seem irreconcilable. For example, it can be said of collectivism that it has been the prime source of social subordination but also a factor facilitating social liberty. On the one hand, it has led to totalitarianism oppressing women, minorities and dissenters. It has sustained monarchies, capitalism and communism all oppressing their citizens. On the other hand, collectivism has provided the concept of equality, whose concrete results include health care, education, social security, codes of law, universal human rights and the conservation of the environment.

At present, universalism and collectivism appear to be more contradictory as concepts than perhaps ever before. Their twin face has become more easily recognizable. While providing an opportunity for democracy, common rights, equality and a respect for difference on a broad scale, their masked appearance seems to hide a tendency towards unity that assimilates local differences. Can this process of growing similarity mean anything else than the spread of a multinational lifestyle where a no-man's land spreading across the planet appears as the horizon of the future? In this endless transit hall of McDonaldses, everyone regardless of class, gender,

Vaikuttaakin siltä, että yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen elämän perusedellytystä on tänään etsittävä perinteisen demokratian, universaalien lain ja oikeuden uudelleen sovittamisesta, uudelleen ajattelemisesta. Esimerkiksi tämän päivän valtioiden, poliittisten, rodullisten ja kansallisten alueiden välisillä rajoilla tapahtuvista arvaamattomista avautumisista ja sulkeutumisista, sekä niiden seurauksina tapahtuvista elämän täydellisistä tuhoamiseksi johtuen. Tämän uudelleen ajatteleminen on nykypäivän suomalaisen, baltialaisen, eurooppalaisen ja maailmanasukkaan tehtävä.

Elämän perusedellytysten jako kansalaisten, asukkaiden ja pakolaisten välillä kulminoituu rajoilla, joissa tätä jakoa toteutetaan. Tästä syystä rajoista, näkyvistä, ilmoitetuista, mutta myös näkymättömistä ja salassa merkityistä on tullut meidän kulttuuriamme ja sen tulevaa haastava paikka. Meidän olisi kenties opittava ajattelemaan alueita ja rajoja, ei erottamalla alueen ulko- ja sisäpuolta, vaan lähestymään niitä sekä-että -käsitteen kautta, josta italialainen filosofi Giorgio Agamben puhuu eräänlaisena ekstraterritoriaalisuutena. Tällöin rajoja joko olisi tai ei, vaan ”tämä tila ei kävisi yksin minkään homogeenisen kansallisen alueen eikä niiden topografisen summan kanssa, vaan se vaikuttaisi niillä läpäisten ja artikuloiden niitä topologisesti kuten Leidenin pullossa tai Möbiuksen nauhassa ulkoinen ja sisäinen kumoavat toisensa.”

Tämä tarkoittaa, että sen sijaan, että tehtäisiin valinta kahden vaihtoehdon välillä, joko Baltia tai ei, etsitäänkin uudenlaisia yhdistymisiä ihmisten, elementtien ja edellytysten välille ja Itämeren alue ei enää olisi (ole) homogeeninen Itämeren alue, vaan se sisältäisi (sisältää) useita toisensa läpäiseviä ja toisistaan erottuvia kulttuurisia, taloudellisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia voimia. Samalla kuitenkin

nationality, race or colour will find the same, familiar, yet undesired, stench of grease. Fifty years from now it may be necessary to seek local differences in the quality of the air, warmth, tanginess and humidity – if air still exists.

It appears that the prime conditions of communal and social life must now be sought in a new reconciliation of traditional democracy, universal law and justice. Owing, for example, to the unexpected opening and closing of state, political, racial and national boundaries and the resulting complete destruction of life, this re-thinking is the task of today's Finns, Balts, Europeans and citizens of the world

The distribution of the basic prerequisites of life among citizens, residents and refugees culminates at the borders and boundaries where this division takes place. Therefore borders, both visible and posted, but also invisible and inscribed in secret, have become places challenging our culture and its future. We should perhaps learn to think of areas and borders, not by separating the external and the internal but by approaching them via the both/and concept of which the Italian philosopher Giorgio Agamben speaks of as a kind extraterritoriality. Accordingly, borders would not be existent or non-existent, but rather “this space would not be contiguous with any national areas or their topographic sum, but would have an influence in them permeating and articulating them topologically like the external and internal negating each other in a Leyden jar or a Moebius band.”

This means that instead of choosing between two alternatives, the Baltics or not the Baltics, new combinations between people, elements and conditions will be sought and the Baltic Sea area would (will) no longer be a homogenous Baltic region but

kin Itämeren alueessa on kysymys enemmän kuin koskaan juuri tietystä maa-alueesta, Itämeren territoriosta, joka on menettänyt asemansa idän ja lännen välisenä poliittisena rajana ja saanut paikkansa Euroopan sisäalueena.

Erot ja elementit

Eroja voidaan ajatella myös toisesta lähtökohdasta käsin. Martin Heidegger ajatteli, että teknologiaan sitoutuneen modernin ihmisen ongelma on se, että hän on unohtanut kysyä, mitä on oleminen. Luce Irigarayn mukaan Heidegger olemisen ajattelussaan unohti kuitenkin alkuaineista näkymättömimmän, mutta kenties kaikista tärkeimmän, ilman. Mutta joskin elämä maapallolla on riippuvaista ilmasta, sillä sen "ansiosta hengitämme ja elämme, sen avulla me puhumme ja ilmenemme; ilman sisällä kaikki tulee läsnäoloon ja voi olla," niin emmekö ole yhtä paljon velkaa maalle, vedelle ja tulelle ja eikö juuri se, että ne tulevat yhdeksi, säilyttäen eronsa ja olemalla toisistaan kuitenkin ikuisesti riippuvaisia, muodosta perustan olemisellemme elämässä, jonka olemme unohtaneet.

Tai olisiko ilman sijasta tärkein elementti sittenkin aurinko? Vaikka aurinko on etäisyyden päässä oleva asia, objekti, joka ilman läpi kulkiessaan maahan meille maan asukkaille ei ole materiaallinen, mutta se tekee materian elämän lämmöllään mahdolliseksi. Mutta jos aurinko ja ilma ovat peruselementtejä, mitä se silloin tarkoittaa? Mitä tarkoittaa peruselementti? Perusta mille? Ei kai ilma, sen enempää kuin aurinko voi olla perusta millekään, sillä niillä ei ole kiinteää muotoa, eivätkä ne itsessään materialisoidu tai ilmene, kun vasta sekoittuessaan maan ja veden kanssa. Ehkä tämä alkuaineiden välttämätön sekoittuminen, erottautuminen ja uudelleen sekoittuminen on karkottanut ideaali-

would (will) contain several cultural, economic, social and political forces permeating and distinct from each other. At the same time, however, the Baltic Sea region means more than ever before a certain geographic area, the Baltic Sea territory, which has lost its role as a political boundary between east and west and has become an internal region of Europe.

Differences and elements

Differences can also be approached from another starting point. Martin Heidegger maintained that the problem of modern man, committed to technology, is that he has forgotten to ask what existence is. According to Luce Irigaray, Heidegger, in his thinking on existence, forgot the most invisible, but perhaps most important element – air. But even though life on Earth depends on air, for "The air we breathe, in which we live, speak, appear, the air in which everything *enters into presence* and can come into being." Are we not in as much debt to earth, water and fire, and does not the fact that they become one, preserving their differences while nonetheless eternally dependent on each other, form a now forgotten basis for our existence?

Or might the sun, instead of air, nevertheless be the most important element. Although the sun is a thing at a distance, an object that is not material to us inhabitants of the Earth when it crosses through the sky, it facilitates life with its heat. But if the sun and the air are basic elements, what does this mean then? What is a basic element? For what is it a basis? Surely not air, any more than the sun can be a foundation for anything, for they have no solid form, and in themselves they do not materialize or manifest themselves until being mixed with earth and water. Perhaps this necessary mixing, differen-

suutta – ei tässä, vaan tuolla, ei kosketeltavissa, ei näkyvissä, vaan tavoittamattomissa olevaa, Jumalaa tai absoluuttia kohti kurottavan ihmisen, maailman ajattelemisesta, toisen ajattelemisesta, olemisen ajattelemisesta, ilman, maan, tulen ja veden ajattelemisesta. Tai paremminkin sen tunnistamisesta ja muistamisesta, että elämme niiden kanssa ja niiden myötä, että ihmisen tai maailman olemassaolo on sidottu materiaalisuuteen, silloinkin kun se tavoittelee kohoamista, ilmaa, tai transsendentaalisuutta.

Mutta voimmeko ajatella ilmaa, aurinkoa, vettä ja maata universaaleina peruselementteinä? Siinä mielessä kyllä, että ne tekevät elämän maapallolla mahdolliseksi. Kysymys peruselementeistä tai luonnonvoimista (the elements) on nykyaikana uudella tavalla olennainen. Ehkä ennen kaikkea siksi, että olemme ne unohtaneet ja kenties tämän seurauksena alkuaineet tai peruselementit sellaisenaan, siis alkuaineina, ovat katoamassa. Ilma puhtaana ilmaa, vesi puhtaana vetenä, maa puhtaana maana, tuli puhtaana tulena. Me ihmiset olemme värjänneet, sumentaneet ja sotkeneet alkuaineet. Olemme murtaneet maan, kääntäneet sen sisukset, olemme lian- neet ilman, vedet, tehneet peruselementeistä lähes saavuttamattomia, ja näin tavoittelemisen arvoisia, Pyhän kaltaisia.

Maan ymmärtäminen pyhänä ei ole uusi ajatus. Kulttuurimme myyteissä tämä suhde on saanut jumalattaren: naiseen ja äitiin liittyvän hahmon. Gaia on muinainen maaäiti, joka toi maailman ja ihmisen näkyviin ammottavasta tyhjiydestä, Kaaoksesta, kirjoittaa Charlene Spretnak kirjassaan *Lost Goddesses of Early Greece*. Tunnemme myös Vähä-aasian Kybelen, Willendorfin Venuksen, Isiksen, ja monia muita. Jumalattarilta on saatu elämä, jota he ovat myös hallinneet, useimmiten näkymättömästi. Esimerkiksi kreikkalaisen mytologian hedelmällisyy-

tiation and re-mixing of the elements has banished idealism – not here but there, neither tangible nor visible, but unattainable, the thinking of man reaching for God or the absolute, thinking of the world, the other, existence, air, earth, water. Or rather the recognition and remembering of the fact that we live with them and by them, and that the existence of man or the world is bound to materiality, even when it seeks elation, air or transcendentality.

But can we conceive of air, sun, water and earth as universal basic elements? The answer is affirmative in the sense that they make life on Earth possible. The question of the basic elements or the elements as forces of nature is important in a new sense at present. It is important and essential perhaps above all because we have forgotten them and possibly as a result of this the elements, or basic elements as such, are disappearing. Air as pure air, water as pure water, earth as pure earth, fire as pure fire. We humans have, dyed, sullied and mixed the elements. We have broken the earth, turned its entrails inside out, we have polluted the air and water, making the basic elements almost unattainable, and thus worth seeking, akin to the Sacred.

It is no new idea to comprehend the Earth as sacred. In the myths of our culture, this relationship has been personified as a goddess associated with woman and motherhood. “Gaia is the ancient earth mother, who brought forth the world and the human race from the gaping void, Chaos,” wrote Charlene Spretnak in *“Lost Goddesses of Early Greece.”* We also know of Cybele of Asia Minor, the Willendorf Venus, Isis and many others. The goddesses gave life, which they also controlled, in most cases invisibly. For example, Artemis, goddess of fertility in Greek mythology and keeper of the source of life is “invisible, intangible, enigmatic, cruel” and

den jumalatar, elämän lähteen hallitsija Artemis on itse "näkyvätön, koskematon, arvoituksellinen, julma...", jota ihminen ei voi kohdata kasvotusten (Harrison)

Näin oli, kunnes kaikki vähitellen muuttui. Usein esitetään, että valistuksen ja tieteellisen valankumouksen myötä. Ja tänään voimme todeta, kuten Irigaray sanoo "Mies on luonut itselleen maailman, joka on lähestulkoon asumiskelvoton..." (Irigaray). Olisiko siis niin, että meidän tulisikin peruselementtejä ajatellessamme keskittyä eroon, josta juuri Irigaray puhuu, eroon miehen ja naisen välillä. Ja edelleen siihen, että mies on luonut maailman, tehnyt siitä lähes asumiskelvottoman ja nainen on tässä erottelussa asetettu toiseksi, sulatettu universaaliin miehisyyteen?

Riippumatta siitä, haluammeko jakaa maailmamme miehiseen ja naiselliseen ja haluammeko palauttaa luonnon saastumisen ja maapallon elinehtoien kaventumisen sukupuolieroon, näyttää siltä, että kysymys joka vaivaa aikaamme, kysymys joka on omiaan ajallemme, on kysymys eroista. Tämä taas tarkoittaa sitä, että kysymys perustasta on haudattava kysymykseen eroista, joille todellisuutemme, arvomme ja ihmisyytemme rakentuu. Voisimmekin ehkä puhua erojen elementeistä. Eikä tämä kosketa yksinomaan sukupuolten välisiä eroja, vaan myös eroja ihmisen ja luonnon, ihmisen ja eläimen sekä ihmisen ja ihmisen välillä, mutta se on myös yhtä lailla ajankohtainen kulttuurien, tilojen ja poliittisten alueiden välisillä rajoilla, rajan ylityksillä, rajan asettamisissa ja rajojen aukaisuissa.

Elämä onnessa

Ovatko peruselementit ymmärrettävä edes jossakin määrin alkuaineiden merkityksessä, vaiko kenties

cannot be seen face-to-face by man. (Harrison)

This was the state of affairs until everything gradually changed, as is often claimed, as a result of the Enlightenment and the scientific revolution. And today we can note, in Irigaray's terms, that "man has created for himself a world that is well-nigh uninhabitable..." (Irigaray). Could it be so that in thinking of the basic elements we should concentrate on the difference of which Irigaray specifically speaks, the difference between man and woman. And furthermore on the fact that man has created the world, made it almost uninhabitable and in this division woman has been positioned as the Other, merged into the masculinity of the universe?

Regardless of whether or not we want to divide our world into male and female and attribute the pollution of the environment and diminished conditions for life on earth to sexual difference, it appears that the question that troubles our era and is characteristic of it is that of difference. This, in turn, means that the question of the basis must be subsumed in that of the differences upon which our reality, values and humanity is based. We could perhaps speak of the elements of differences. And this does not solely concern differences between the genders, but also between man and nature, man and animals, and man and man, while also being no less topical at the borders of cultures, spaces and political areas, in the crossing of borders, and in laying down borders and opening them.

Life in happiness

Are the basic elements to be understood even to some degree in the sense of the chemical elements, or perhaps as basic human needs? Are they associated with individual life or some broader basis of

ihmisten perustarpeina? Liittyvätkö ne yksilölliseen elämään vaiko laajempaan yhteisön jaettuun arvo-perustaan? Tämä kysymys on uudella tavalla ajan-kohtainen, koska elämä on irtaantunut paikallisuudesta, lähialueesta ja ylipäättään territoriosta ja maasta sekä siksi, että elämä itsessään on tullut yhä uhatummaksi. Voimmeko siis sanoa tänään täällä Suomessa tai Euroopassa, että elämän säilyminen maapallolla on riittävä peruselementti? Onko elämän säilyminen edes perusta muulle kuin elämän jatkumiselle?

Onkin kysyttävä mitä on elämä. Mitä se voi olla ainoastaan hengissä säilymisen lisäksi? Kun kreikkalaiset erottivat toisistaan kaksi elämän muotoa, jotka olivat zoe ja bios, he erottivat kielessä elämän sellaisenaan ja yhteisöllisen elämän. Zoe merkitsi elämää yleensä, kaikille, niin ihmisille, eläimille ja jumalille yhteistä elämisen tosiasiaa. Bios taas merkitsi erityistä elämäntapaa, joka oli ominaisista tietuille yksilöille ja ryhmille. Ihmiselämää sitovat periaatteet, jotka eivät ole palautettavissa ainoastaan biologiseen elämään itseensä. Agamben kuvaa tätä ihmiselle annettua tehtävää elämä-muodoksi, josta ei koskaan voi erottaa erilliseksi elämää sellaisenaan, paljasta elämää. Ihmisen elämä on siis hänen mukaansa muodosta erottamaton elämä. Elämä elämä-muotona tarkoittaa, ei elämää sellaisenaan, vaan elämää mahdollisuuksina. Ihminen elää voimassa ja on vastuullinen. Hän joko voi tehdä tai jättää tekemättä. Agamben kirjoittaa: "Tästä syystä ihminen – sikäli kuin hän on siis voimassa elävä olen- to, joka voi tehdä tai olla tekemättä – on ainoa olen- to, jonka elämässä on aina kyse onnellisuudesta, olio, jonka elämä on korjaamattomasti ja tuskalli- sesti osoitettu onneen." Tämä erityislaatuinen teh- tävä, joka sitoo ihmisen elämää langettaa tai sallii

values shared by the community? This question is topical in a new way, because life has detached itself from locality, the immediate region and territories and countries in general, because life itself has be- come increasingly threatened. Could we thus say here and now in Finland or Europe that the preser- vation of life on earth is a sufficient basic element? Is the survival of life even a basis for anything else than the continuation of life?

We must ask what life is. What can it be in addi- tion to survival alone? When the Greeks distin- guished two forms of life, zoe and bios, they sepa- rated in terms of language life as such from com- munal life. Zoe meant life in general, the fact of liv- ing shared by all: man, beast and gods. Bios, on the other hand, signified a lifestyle characteristic of cer- tain individuals and groups. Human life was bound by principles that cannot be derived solely from bio- logical life as such. Agamben describes this task given to man as a life-form from which life as such – plain life – cannot be separated. According to him, human life is thus life indistinguishable in form. Life as form-of-life means, not life as such, but life as possibilities. Man lives empowered and is responsible for his actions. He can either do things or decline to do them. Agamben: "That is why hu- man beings – as beings of power who can do or not do, succeed or fail, lose themselves or find them- selves – are the only being for whom happiness is always at stake in their living, the only beings whose life is irremediably and painfully assigned to happi- ness." This unique task that binds human life con- demns or permits man to have certain responsibili- ties that can be called ethic obligations from the hu- man perspective (and no other perspective is avail- able to us).

ihmiselle erityisiä vastuita, joita voidaan ihmisen näkökulmasta (ja muuta näkökulmaa ei meillä voi olla) kutsua eettisiksi velvoitteiksi.

Ajatus elämän jatkumisesta on mielekäs vain ihmiselle. Ja jos elämä maapallolla jatkuu, tai niin kauan kuin se jatkuu, kysymykset peruselementeistä ovat jo kysymyksiä, jotka on suunnattava koskemaan ihmistä. Ja jotta elämä maapallolla jatkuisi, meidän on osoitettava kysymys meille itsellemme. Emmekä ihmisinä, vastuullisina, eettisinä subjekteina voi myöntyä siihen, että ilma on se elementti, tai ilman lisäksi tuli, maa ja vesi, jotka ovat riittäviä edellytyksiä elämälle? Ja vaikka näin olisi, meidän on ajateltava myös sitä, mikä ei sisälly niihin. Jo siksi, että säilyttäisimme elämän maapallolla. Sillä ihmisen elämä on erottamattomassa suhteessa elämisen sinänsä säilymisen kanssa.

Meidän on ajateltava sekä paljasta elämää että elämää voimassa. Joudumme puhumaan elämästä sinänsä juuri siitä syystä, että se on katoamassa ja että tämä on tapahtunut meidän, ihmisten kautta. Saksalainen Georg Dietzler kasvattaa PCB:n pilaamassa maassa osterivinokkaita, joilla on harvinaislaatuinen kyky hajottaa pilaantunut maa säilyen itse kuitenkin puhtaana. Hänen kompostinsa on ekologinen ele materiaalisessa maailmassa. Hän ottaa likaantuneen maan ja auttaa luontoa itse palauttamaan maalle sen, minkä se on menettänyt ja mistä on tullut pyhä, puhtauden ja mahdollisuuden jatkaa elämää. Kompostiin tiivistyy biologisen elämän ja eettisen elämän riippuvuussuhde.

Dietzler tarjoaa meille yhden ehdotuksen tai tavon luoda suhteemme alkuaineisiin uudelleen. Tämä on myös uudenlainen suhde. Tämä uusi tehtävä vaatii ajattelua, joka sitoo tehtävänannon historiaan ja kulttuuriseen tietoisuuteemme. Länsimainen ajattelu on nähnyt jo varhain ihmisen elävän tietynlai-

The idea of the continuation of life is meaningful only to man. And if life on Earth continues, or for as long as it continues, questions regarding the basic elements are already such that must be directed to apply to man. And for life to continue on Earth we must pose this question to ourselves. Could we not as persons, responsible ethical subjects, agree to air being that element, or that in addition to air, fire, earth and water are sufficient preconditions for life? And even if this were so, we must also think of what is not included in them, for the very reason of preserving life on earth. For human life is in an inseparable relationship with the preservation of life itself.

We must think of both bare life and life in power. We must speak of life as such for the very reason that it is disappearing and this has been done through the agency of us – human beings. Georg Dietzler of Germany grows oyster mushrooms in contaminated soil contaminated by PCB. This species of mushroom has the unique ability to break down uncontaminated soil while remaining unpolluted. His compost is an ecological gesture in a material world. He takes contaminated soil and helps nature itself return to the earth what it has lost and what has become sacred, purity and the opportunity to carry on life. The dependency between biological and ethical life is crystallized in the compost.

Dietzler offers us a proposal or way of recreating our relationship with elements. This is also a new kind of relationship. This new task calls for thinking that links the task to history and our cultural consciousness. Western thought has for long regarded man as living in a certain openness in relation to himself, the other and the world, but also in relation to nature. This openness implies the simultaneity of internal and external life. But it is also the lack conti-

sessä avoimuudessa suhteessa itseensä, toiseen ja maailmaan, mutta myös suhteessa luontoon. Tämä avoimuus tarkoittaa sisäisen elämän ja ulkoisen elämän yhtäaikaisuutta. Mutta se on myös ihmisen ja luonnon välistä epäjatkuvuutta, joka tulee julki kielessä. Se on "ek-stasis, joka avaa älyn tilan luonnon sulkeumaan" (Harrison). Kieli ei kuulu luontoon, minkä vuoksi kieli voi olla se paikka, missä biologinen elämä kohtaa merkityksen ja sen mukana kokee vastuun, tuntemattoman ja tuntemattomaksi jäävän edessä. Ihmisen eettinen perusta tarkoittaa siis myös oman tietoisuuden ja mahdollisuuksien rajojen tunnistamista, suhteessa toiseen ihmiseen ja itseeseen, mutta myös suhteessa ei-kielelliseen maailmaan. Mikä olisi se tapa puhua ei-inhimillisestä elämästä tavalla, joka ei viittaa takaisin inhimilliseen subjektiin, havaitisijaan merkityksen lähteenä, vaan myös siihen, joka on inhimillisen tuolla puolen? Vastauksen täytyy olla yhteydessä ihmiselle annettuun voimaan, ainutlaatuisen voimaan, mutta myös voiman rajojen tunnistamiseen.

Alussa oli sana, opettaa Raamattu. Sana tuli lihaksi. Kristinopin mukaan ihminen lähetetään kuolemaan Jeesuksen, eli sanan kautta. Kreikkalaiset tunnistivat kielen tai äänen ja kuoleman erityisen merkityksen jo ennen Raamatun kirjoittamista. Aristoteles näki ihmisen olevan *zhon logon ekhon*, "logoksen omaava eläin." Ja edelleen oman aikamme ajattelijat ovat korostaneet logoksen olevan ihmisen perusta. Heideggerin mukaan "Kuolevaisia ovat ne, jotka voivat kokea kuoleman kuolemana. Eläimet eivät voi näin tehdä. Mutta eläimet eivät myöskään voi puhua." Kuolemassa ja kielessä ihminen joutuu kysymään oman olemisensa tapaa, joka modernilta ihmiseltä on unohtunut. Heideggerille merkityksellinen kieli, kutsu kieleen, ei nimeä ideoita, vaan avaa maailman tapahtumisessaan. Kieli nousee hiljaisu-

guity between man and nature which is expressed in language. It is "ek-stasis opening up the space of reason in the closure of nature" (Harrison). Language does not belong to nature, and therefore language can be the place where biological life encounters meaning, thereby experiencing responsibility before that which is and remains unknown. What would be the way to speak of non-human life in a way that would not refer back to the human subject, the perceiver as a source of meaning, but also to that which lies beyond the human? The answer must be related to the power given to man, a unique power, but also to a recognition of the boundaries of that power.

In the beginning was the word, we are taught in the Bible. And the word became flesh. According to the teachings of Christianity, man is sent to die via Jesus, the word. The Greeks recognized the particular significance of language or sound and death well before the Bible was written. Aristotle regarded man to be *zhon logon ekhon*, "an animal possessing logos." And thinkers of our own age have underlined the logos to be the foundation of man. According to Heidegger, "Mortals are they who can experience death as death. Animals cannot do so. But animals cannot speak either." In death and language man has to ask what his own mode of existence is – something that modern man has forgotten. For Heidegger meaningful language, the invitation to language, does not name ideas but opens up a world in its unfolding. Language arises from silence and it can show or "reveal" the truth of the world, which will both disclose and hide. The existence of man in the Heideggerian quadripartite relation, the fact that he as mortal comprehends divinity and that he lives between heaven and earth, produces an open space where things, including those outside of

desta ja voi näyttää tai "paljastaa" maailman totuuden, joka sekä paljastaa että kätkee. Ihmisen olemisen heideggerilaisessa neliyhteydessä, se että hän kuolevaisena käsittää jumalallisuuden ja että hän asuu maan ja taivaan välissä, tuottaa aukeaman, jossa asiat, myös ihmisen ulkopuoliset asiat, tulevat esiin meille merkityksellisinä ja missä tulemme ihmisiksi. Mutta aukeamalla on myös ilmaa.

Et in Arcadia Ego

Olisiko se, että olemme unohtaneet ilman, kuten Irigaray sanoo, johtanut siihen, että länsimainen ajattelu on etsinyt niin pitkään olemisen ykseyttä, yhteen kerääntymistä, yhdeksi sulautumista? Sillä ilma ei ole kerättävissä yhteen, sillä se on elementeistä näkymättömin, tuntemattomin, äänettömin, mykkä. Ilmaa ei voida selittää, eikä asettaa, eikä sille voida antaa muotoa ja kuitenkin se on kaikkialla, kaikkien mahdollisuuksien ehto, perusteeton perusta. Eikä ihminen (mies) kerätessään kaiken itseensä muista kohdatessaan luonnon, että kohtaamisessa on mukana kaksi. Onko mies valmistanut maailmansa, olemisessa asumisen, luonnon haltuunoton perustalle? Salliiko miehen rakentama aukeama ihmisen asuinsijana miehelle aseman, jossa hän saa oman luontonsa kukoistamaan ainoastaan verhoamalla luonnon? Olisiko kulttuurimme historia tai kohtalo palautettava sittenkin siis miehen ja naisen tai miehen ja luonnon väliselle rajalle?

Ene-Liis Semperin videossa Uuteen kotiin erosta miehen ja naisen välillä ei voida puhua. Eroa kahden sukupuolen välillä ei ole tehty teoksen näkyväksi aiheeksi, vaikka tiedämme, että kuvan henkilö on taiteilija ja nainen. Uuteen kotiin -teoksen henkilö on kuitenkin ensisijassa ihminen, sukupuolieron tuolla puolen. Teoksen uuteen kotiin kulkeva henkilö makaa valkoisten lakanoiden välissä, kurkottelee katseellaan taivaalle ja pitää kämmenissään pientä

man, come forth to us as meaningful and where we become human. But there is also air in the open space.

Et in Arcadia Ego

Could the fact that we have forgotten air, as Irigaray says, led to Western thought having sought for so long a unity of being, community, assimilation? For air cannot be gathered, as it is the most invisible of elements, most unknown, soundless, mute. Air cannot be explained, or placed somewhere, nor can it be given form, and yet it is everywhere, the condition for all opportunities, a foundation without a basis. Neither does man gathering all things into himself remember upon encountering nature that there are two to an encounter. Has he constructed his world, the residing in existence, on the basis of taking possession of nature? Does the open space made by man, the abode of humans, accord man a position where he makes his own nature thrive by veiling nature? Should the history or fate of our culture nevertheless be restored to the boundary between man and woman or man and nature?

In Ene-Liis Semper's video work Into new home there cannot be any talk of a difference between man and woman. The difference between the sexes is not made into a visible theme of this work, although we know that the person in the picture is an artist and a woman. The person in Into new home is however primarily a person, beyond the gender divide. The person coming into a new home in the piece lies between white sheets, peering into the sky and holding a small mouse in her palms. Is she on her way to a new home, or this her destination, her home? Or is she lying on a moving deathbed, is she on her way to her own death?

Should we look for the boundary once more? Should we place it between life and its extreme op-

ajattelee ikuisuutta, vain ihminen tekee eron itsensä ja luonnon kiertokulun välillä tavoitellessaan ikuista elämää tai ehdotonta totuutta. Mutta ihminen haluaa haudata itsensä johonkin paikkaan, koska hän asuu ja koska hän välttämättä asuu maailmassa ja koska hän asuu negatiivisuudessa, ei koskaan läsnä olevana, tässä, nyt-hetkessä, vaan aina menetyksen, kuoleman ja katoamisen uhan hajottamana. Vain ihminen kuolee. Vain ihminen asuu ja vain ihminen hautaa itsensä.

Gintaras Makareviciuksen videossa Kuoppa kaivetaan hautaa ja kaivetaan hautaa neljänä vuodenaikana. Näemme haudankaivajat, saman perheen kolmen sukupolven miehet, työssään, tauoillaan, hiljaisina, muutamia sanoja silloin tällöin keskenään vaihtaen. Ainoastaan hauta tuntuu merkittävältä tai se, että on olemassa hän, joka kaivaa haudan. Hauta merkitsee, koska se on mykkä ja hiljaisena se osoittaa siihen minkä vain puhuva voi tunnistaa, äärettömään äänettömyyteen. Tämän vuoksi haudan kautta totuus voi näyttäytyä, saavuttamaton perusta tulla tunnetuksi meille, jotka elävinä katsomme hautaa. Vuodenajasta riippumatta työtä on jatkettava, ihmiset kuolevat säähän katsomatta. Video välittää liettualaisen maalaiskylän arkea, jonka asukkaille kuolema kuuluu elämään, ja jonka asukkaat tietävät, että he haluavat tulla haudatuiksi oman kotikylänsä, synnyinpaikkansa, siunattuun maahan.

Makareviciuksen videossa on kaksi aihetta, yhtäältä siinä esitetään vuodenaikoja, luontoa, elämän perusnäyttämöä, toisaalta ihmisen logosia. Sitä paikkaa, joka sitoo (kreik. logos on alkujaan tarkoittanut sitoa, kerätä, yhdistää) elämän kuolemaan. Hauta on edelleen mykkä, se ei puhu. Pimeän maan mykkyydellä se osoittaa sitä rajaa, mitä kohti olemme kulkemassa ja jatkaa taiteemme historian aihetta, Et in Arcadia Ego, "Death is even in Arcady" tai "I, too, was born, or lived, in Arcady." (Panofsky)

Hanna Johansson
Taidehistorioitsija, nykytaiteen tutkija
Helsinki

death and extinction. Only man dies. Only man lives and only man buries himself.

In Gintaras Makarevicius's video *The Pit* graves are dug and dug through the four seasons. We see the gravediggers, men of three generations of the same family, at work, taking a break, silent, exchanging a few words every now and then. Only the grave appears to be significant, or the existence of someone to dig the grave. The grave is of significance, because it is mute and in its silence it points to what only one who speaks can recognize – infinite silence. Therefore, the truth may present itself through the grave, an unattained basis can become known to us who look at the grave while living. Regardless of season, the work must go on; people die whatever the weather. The video presents the everyday life of a rural village in Lithuania, for whose inhabitants death belongs to life, and who know that they want to be buried in their own village, their place of birth, in consecrated ground.

Makarevicius's video has two themes. On the one hand it presents the seasons, nature, the basic setting of life, and on the other hand the logos of man, the place that binds (the term originally meant to tie, collect, combine) life to death. The grave remains mute; it does not speak. With the muteness of the dark soil, it points to the border to which we are going, and carries on a theme from the history of our art, *Et in Arcadia Ego*, "Death is even in Arcady" or "I, too, was born, or lived, in Arcady." (Panofsky)

Hanna Johansson
Art Historian, Researcher of Contemporary Art
Helsinki

Lainaukset seuraavista kirjoista:

- Agamben, Giorgio (2001). "Kielen idea" – Keinot vailla päämäärää. Vastapaino. (Suom. Jussi Vähämäki)
- Agamben, Giorgio (2001). "Ihmisoikeuksien tuolla puolen" – Keinot vailla päämäärää. Vastapaino.
- Derrida, Jacques. The Gift of Death.
- Harrison, Robert Pogue (1992). Forests: The Shadow of Civilization, University of California Press.
- Heidegger, Martin (1971) On the Way to Language, New York. (Translated by Peter D. Hertz).
- Irigaray, Luce (1999) The Forgetting of Air in Martin Heidegger, University of Texas Press. (Translated by Mary Beth Mader)
- Irigaray, Luce (1996). Sukupuolieron etiikka, Gaudemus.
- Marin, Louise, Panofsky and Poussin in Arcadia – Sublime Poussin.
- Panofsky, Erwin, Meaning in the Visual Arts, Et in Arcadia Eco: Poussin and the Eliciag Tradition.
- Raamattu (1992) Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Kirjapaja, Suomen Kirkon Sisälähetysseura.
- Spretnak, Charlene (1978) Lost Goddesses of Early Greece.
- Wsoy elektroninen sanakirja

Bibliography:

- Agamben Giorgio: (1999) "The Idea of Language"– Potentialities: Collected Essays in Philosophy, Stanford University Press
- Agamben, Giorgio (2001). "Ihmisoikeuksien tuolla puolen" Keinot vailla päämäärää. Vastapaino.
- Derrida, Jacques. The Gift of Death.
- Harrison, Robert Pogue (1992). Forests: The Shadow of Civilization, University of California Press.
- Heidegger, Martin (1971) On the Way to Language, New York. (Translated by Peter D. Hertz).
- Irigaray, Luce (1999) The Forgetting of Air in Martin Heidegger, University of Texas Press. (Translated by Mary Beth Mader)
- Irigaray, Luce (1996) The Ethics of Sexual Difference.
- Marin, Louise, Panofsky and Poussin in Arcadia – Sublime Poussin.
- Panofsky, Erwin, Meaning in the Visual Arts, Et in Arcadia Eco: Poussin and the Eliciag Tradition.
- The Holy Bible. King James Version.
- Spretnak, Charlene (1978) Lost Goddesses of Early Greece.
- Websters' Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English language, Gramery Books, New York, 1999.